

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญา

ภูมิปัญญา ตรงกับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า **Wisdom** หมายถึง ความรู้ความสามารถวิธีการ ผลงานที่คนไทยได้ค้นคว้า รวบรวม และจัดเป็นความรู้ ถ่ายทอด ปรับปรุง จากคนรุ่นหนึ่งมาสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง จนเกิดผลิตผลที่ดึงดูดงามมีคุณค่ามีประโยชน์ สามารถนำมาแก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตได้ แต่ละหมู่บ้านแต่ละชุมชนไทยล้วนมีการทำมาหากินที่สอดคล้องกับภูมิประเทศมีผู้นำที่มีความรู้มีฝีมือทางช่างสามารถ คิดประดิษฐ์ ตัดสินใจ แก้ปัญหาของชาวบ้านได้ ผู้นำเหล่านี้ เรียกว่า ปราชญ์ชาวบ้าน หรือ ผู้ทรงภูมิปัญญาไทย

ภูมิ มีความหมายว่า พื้น ชั้น พื้นเพ

ปัญญา หมายความว่า ความรอบรู้ ความรู้ทั่วความฉลาดเกิดแต่การเรียนรู้และคิด

ภูมิปัญญา หมายถึง พื้นความรู้ ความสามารถ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความสามารถในการใช้พื้นความรู้ สร้างสรรค์งาน เพื่อพัฒนา และดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่น การถ่ายทอดความรู้ หรือ การสอน หมายถึง บอกวิชาความรู้ให้แสดงเข้าใจโดยวิธีบอกหรือทำให้เห็นเป็นตัวอย่าง เพื่อให้รู้ตรูชั่ว

ลักษณะของภูมิปัญญาไทย

ลักษณะของภูมิปัญญาไทย มีดังนี้

1. ภูมิปัญญาไทยมีลักษณะเป็นทั้งความรู้ ทักษะ ความเชื่อ และพฤติกรรม
2. ภูมิปัญญาไทยแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ
3. ภูมิปัญญาไทยเป็นองค์รวมหรือกิจกรรมทุกอย่างในวิถีชีวิตของคน
4. ภูมิปัญญาไทยเป็นเรื่องของการแก้ปัญหา การจัดการ การปรับตัว และการเรียนรู้เพื่อ ความอยู่รอดของบุคคล ชุมชน และสังคม
5. ภูมิปัญญาไทยเป็นพื้นฐานสำคัญในการมองชีวิต เป็นพื้นฐานความรู้ในเรื่องต่าง ๆ
6. ภูมิปัญญาไทยมีลักษณะเฉพาะ หรือมีเอกลักษณ์ในตัวเอง
7. ภูมิปัญญาไทยมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อการปรับสมดุลในพัฒนาการทางสังคม

คุณสมบัติ...

คุณสมบัติของผู้ทรงภูมิปัญญาไทย

ผู้ทรงภูมิปัญญาไทยเป็นผู้มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้อย่างน้อย ดังนี้

1. เป็นคนดีมีคุณธรรม มีความรู้ความสามารถในวิชาชีพต่าง ๆ มีผลงานด้านการพัฒนาท้องถิ่นของตน และได้รับการยอมรับจากบุคคลทั่วไปอย่างกว้างขวาง ทั้งยังเป็นผู้ใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนาของตนเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวในการดำรงวิถีชีวิตโดยตลอด
2. เป็นผู้คงแก่เรียนและหมั่นศึกษาความรู้อยู่เสมอ ผู้ทรงคุณปัญญาจะเป็นผู้ที่หมั่นศึกษาแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอไม่หยุดนิ่งเรียนรู้ทั้งในระบบและนอกระบบ เป็นผู้ลงมือทำโดยทดลองทำตามที่เรียนมา อีกทั้งลองผิดลองถูก หรือสอบถามจากผู้อื่น ๆ จนประสบความสำเร็จเป็นผู้เชี่ยวชาญซึ่งโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ในแต่ละด้านอย่างชัดเจนเป็นที่ยอมรับความเปลี่ยนแปลงความรู้ใหม่ ๆ ที่เหมาะสมนำมาปรับปรุงใช้ชุมชนและสังคมอยู่เสมอ
3. เป็นผู้นำของท้องถิ่น ผู้ทรงภูมิปัญญาส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่สังคมในแต่ละท้องถิ่นยอมรับให้เป็นผู้นำ ทั้งผู้นำที่ได้รับการแต่งตั้งจากทางราชการ และผู้นำตามธรรมชาติ ซึ่งสามารถเป็นผู้นำของท้องถิ่นและช่วยเหลือผู้อื่นได้เป็นอย่างดี
4. เป็นผู้ที่สนใจปัญหาของท้องถิ่น ผู้ทรงภูมิปัญญาล้วนเป็นผู้ที่สนใจปัญหาของท้องถิ่นเอาใจใส่ ศึกษาปัญหา หาทางแก้ไข และช่วยเหลือสมาชิกในชุมชนของตนและชุมชนใกล้เคียงอย่างไม่ย่อท้อจนประสบความสำเร็จเป็นที่ยอมรับของสมาชิกและบุคคลทั่วไป
5. เป็นผู้ขยันหมั่นเพียร ผู้ทรงภูมิปัญญาเป็นผู้ขยันหมั่นเพียร ลงมือทำงานและผลิตผลงานอยู่เสมอ ปรับปรุงและพัฒนาผลงานให้มีคุณภาพมากขึ้น อีกทั้งมุ่งทำงานของตนอย่างต่อเนื่อง
6. เป็นนักปกครองและประสานประโยชน์ของท้องถิ่นผู้ทรงภูมิปัญญานอกจากเป็นผู้ที่ประพฤติตนเป็นคนดี จนเป็นที่ยอมรับนับถือจากบุคคลทั่วไปแล้ว ผลงานที่ท่านทำยังถือว่ามีคุณค่า จึงเป็นผู้ที่มีทั้ง “ครองตน ครองคน และครองงาน” เป็นผู้ประสานประโยชน์ให้บุคคลเกิดความรัก ความเข้าใจ ความเห็นใจ และมีความสามัคคีกัน ซึ่งจะทำให้ท้องถิ่นหรือสังคมมีความเจริญ มีคุณภาพชีวิตสูงขึ้นกว่าเดิม
7. มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้เป็นเลิศ เมื่อผู้ทรงภูมิปัญญามีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์เป็นเลิศ มีผลงานที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นและบุคคลทั่วไป ทั้งชาวบ้านนักวิชาการ นักเรียน นิสิต/นักศึกษา โดยอาจเข้าไปศึกษาหาความรู้ หรือเชิญท่านเหล่านั้นไปเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ได้
8. เป็นผู้มีคู่ครองหรือบริวารดี ผู้ทรงภูมิปัญญา ถ้าเป็นคฤหัสถ์จะพบว่า ล้วนมีคู่ครองที่ดีที่คอยสนับสนุน ช่วยเหลือ ให้กำลังใจ ให้ความร่วมมือในงานที่ท่านทำ ช่วยให้ผลิตผลงานที่มีคุณค่า ถ้าเป็นนักบวช ไม่ว่าจะป็นศาสนาใดต้องมีบริวารที่ดี จึงจะสามารถผลิตผลงานที่มีคุณค่าทางศาสนาได้
9. เป็นผู้มิปัญญารอบรู้และเชี่ยวชาญจนได้รับการยกย่องว่าเป็นปราชญ์ ผู้ทรงภูมิปัญญาต้องเป็นผู้มิปัญญารอบรู้และเชี่ยวชาญรวมทั้งสร้างสรรค์ผลงานพิเศษใหม่ๆ ที่เป็นผลประโยชน์ต่อสังคมและมนุษยชาติอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ

การจัดแบ่งสาขา...

การจัดแบ่งสาขาภูมิปัญญาไทย

ขอขยายภูมิปัญญาไทย ตามนโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา ซึ่งได้รับความเห็นชอบตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2542 โดยได้กำหนดขอขยายภูมิปัญญาไทยไว้ 9 ด้าน ดังนี้

1. **ด้านเกษตรกรรม** ได้แก่ ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะและเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในสภาวะการณ์ต่าง ๆ ได้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหาการเกษตร ไร่นาสวนผสม การแก้ปัญหาการเกษตรด้านการตลาด การแก้ปัญหาด้านการผลิต การแก้ปัญหาโรคและแมลง และการรู้จักปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเกษตร เป็นต้น

2. **ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม** ได้แก่ การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลิตผล เพื่อชะลอการนำเข้าตลาดเพื่อแก้ปัญหาการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัดและเป็นธรรม อันเป็นกระบวนการที่ทำให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจได้ตลอดทั้งการผลิตและการจำหน่ายผลิตผลทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่มโรงสี กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น

3. **ด้านการแพทย์แผนไทย** ได้แก่ ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้ เช่น ยาจากสมุนไพรที่มีอยู่หลากหลาย การนวดแผนโบราณ การดูแลและรักษาสุขภาพแบบพื้นบ้าน เป็นต้น

4. **ด้านการจัดทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** ได้แก่ ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ การพัฒนา และการใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่าง สมดุลและยั่งยืน เช่น การทำแนวปะการังเทียม การอนุรักษ์ป่าชายเลน การจัดการป่าต้นน้ำและป่าชุมชน เป็นต้น

5. **ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน** ได้แก่ ความสามารถในการบริหารจัดการด้านการสะสมและบริหารกองทุน และสวัสดิการชุมชนทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์ เพื่อส่งเสริมความมั่นคงให้แก่ชีวิตและความเป็นอยู่ของสมาชิกในกลุ่ม เช่น การจัดการกองทุนของชุมชนในรูปของสหกรณ์ออมทรัพย์รวมถึงความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของตนให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการรักษายาบาลของชุมชน และจัดระบบสวัสดิการบริหารชุมชน ธนาคารหมู่บ้าน เป็นต้น

6. **ด้านศิลปกรรม** ได้แก่ ความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม ปะติมากรรม นาฏศิลป์ ดนตรี ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ การละเล่นพื้นบ้าน และนันทนาการ เป็นต้น

7. **ด้านภาษาและวรรณกรรม** ได้แก่ ความสามารถในการอนุรักษ์และสร้างสรรค์ผลงานด้านภาษา คือ ภาษาถิ่น ภาษาไทยในภูมิภาคต่าง ๆ รวมถึงด้านวรรณกรรมท้องถิ่นและการจัดทำสารานุกรมภาษาถิ่น ปริวรรตหนังสือโบราณ การฟื้นฟูการเรียนการสอนภาษาถิ่นของท้องถิ่นต่างๆ เป็นต้น

8. **ด้านปรัชญา ศาสนาและประเพณี** ได้แก่ ความสามารถประยุกต์และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา ปรัชญา ความเชื่อ และประเพณี ที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อบริบททางเศรษฐกิจ สังคม เช่น การถ่ายทอดวรรณกรรมคำสอน การบวชป่า การประยุกต์ประเพณีบุญประเพณีต่างๆ เป็นต้น

9. **ด้านโภชนาการ...**

9. ด้านโภชนาการ ได้แก่ ความสามารถในการเลือกสรรประดิษฐ์และปรุงแต่งอาหาร และยาที่เหมาะสมกับความต้องการของร่างกายในสภาวะการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนผลิตเป็นสินค้าและบริการส่งออกที่ได้รับความนิยมแพร่หลายมาก รวมถึงการขยายคุณค่าเพิ่มของทรัพยากรด้วย

เนื้อหาสาระที่ปรากฏนี้ เป็นเรื่องราวของบุคคลที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่นสาขาต่าง ๆ ที่ดำรงอยู่ในจังหวัดยะลา มาเป็นเวลานานมีแนวความคิดและผลงานในสาขานั้น ๆ ปรากฏเป็นรูปธรรม จนเป็นที่ยอมรับของสังคม ในที่นี้ไม่ได้นำเสนอครบทุกสาขา แต่จะทยอยนำเสนอในลำดับต่อไป

ทะเบียนภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดยะลา

1. ภูมิปัญญาด้านเกษตรกรรม

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	หมายเหตุ
1	นายสนิท รัตนซ้อน	บ้านเลขที่ 24 หมู่ที่ 3 ตำบลยุโป อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา	
2	นายประสิทธิ์ ทองใส	บ้านเลขที่ 30/8 หมู่ที่ 3 ตำบลสะเตงนอก อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา	
3	นายสมเกียรติ บุญสนอง	บ้านเลขที่ 33/3 หมู่ที่ 2 ตำบลสะเตงนอก อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา	

2. ภูมิปัญญาด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	หมายเหตุ
1	นายภิญโญ พูลภิญโญ	บ้านเลขที่ 12 ถนนเวฬุวัน ตำบลสะเตง อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา	
2	นายประยูร ฉะียบแหลม	บ้านเลขที่ 11/1 หมู่ที่ 4 ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา	
3	นางนิกรรดา เจะสะนอ	บ้านเลขที่ 62//3 หมู่ที่ 3 ตำบลพร่อน อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา	
4	นายมะกาเซ็ง ดือรามะ	บ้านเลขที่ 32 หมู่ 5 ตำบลท่าสาป อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา	
5	นายอับดุลเลาะ มูซอ	บ้านเลขที่ 17/1 หมู่ 1 ตำบลยะลา อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา	

5. นางเพ็ญประภา...

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	หมายเหตุ
5	นางเพ็ญประภา แก้วอิน	บ้านเลขที่ 7/8 ถ.พระไพศารประชานาค ตำบลสะเตง อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา	
6	นางเตือนใจ โกศล	บ้านเลขที่ 192/3 หมู่ 1 ตำบลลำใหม่ อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา	
7	นายธนากร คงคีน	บ้านเลขที่ 1/2 หมู่ 1 ตำบลตาเซะ อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา	
8	นางแม่มูเนาะ ซาและ	บ้านเลขที่ 21 หมู่ 4 ตำบลบันนังสาเรง อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา	

3. ภูมิปัญญาด้านการแพทย์แผนไทย

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	หมายเหตุ
1	นายนิยม แก้วแสงเรือง	บ้านเลขที่ 6/3 ถนนสุขยางค์ ตำบลหน้าถ้ำ อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา	
2	นายวาทะ มะมิง	บ้านเลขที่ 116/2 หมู่ 4 ตำบลลำพะยา อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา	
3	นายอาแว ยะวาย	บ้านเลขที่ 108/5 หมู่ 7 ตำบลบุตี อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา	

4. ด้านการจัดทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	หมายเหตุ
	-		

5. ภูมิปัญญาด้านกองทุน...

5. ภูมิปัญญาด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	หมายเหตุ
1	กลุ่มเครื่องแกงอามานะฮ์	กลุ่มเครื่องแกงอามานะฮ์ ตำบลเนินงาม อำเภอรามัน จังหวัดยะลา	
2	กลุ่มสตรีมุสลิมะห์	บ้านเลขที่ 8/1 หมู่ 8 ตำบลสะเตงนอก อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา	
3	กลุ่มสตรีพัฒนา	บ้านเลขที่ 8/1 หมู่ 8 ตำบลสะเตงนอก อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา	
4	วิสาหกิจชุมชนยะลา ไปโอติเซล	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนไปโอติเซล ตำบลลำใหม่ อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา	
5	นายปิยะ สุวรรณพฤกษ์	กลุ่มบาติก ตำบลสะเตง อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา	
6	นางเบก้ายาน ปาทาน	กลุ่มวิสาหกิจชุมชนตลาดเกษตร ตำบลสะเตง อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา	

6. ภูมิปัญญาด้านศิลปกรรม

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	หมายเหตุ
1	นายนิคอะละ ระเด่นอาหมัด	บ้านเลขที่ 1 ฝั่งเมือง 4 ซอย 4 ตำบลสะเตง อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา	
2	นายการิง สาแม	บ้านเลขที่ 50/2 หมู่ 5 ตำบลลิติก อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา	

7. ภูมิปัญญาด้านภาษา...

7. ภูมิปัญญาด้านภาษาและวรรณกรรม

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	หมายเหตุ
1	นายพินิจ จันทรักษ์	บ้านเลขที่ 11/1 ซอยนวลแก้ว ตำบลสะเตง อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา	
2	นายอนุพล ส่งสกุล	ครูโรงเรียนนิบงชนูปถัมภ์ อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา	

8. ภูมิปัญญาด้านปรัชญา ศาสนาและประเพณี

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	หมายเหตุ
1	นายหะยีสะมะแอ ฮารี	บ้านเลขที่ 50 หมู่ 3 ตำบลลำใหม่ อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา	
2	นายนิมุ มะกาเจ	บ้านเลขที่ 2/1 ถนนเทศบาล 9 ตำบลสะเตง อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา	

9. ภูมิปัญญาด้านโภชนาการ

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่	หมายเหตุ
1	นางสมพิชญ์ ลิขิตการ	บ้านเลขที่ 26 ถนนศรีบำรุง ตำบลสะเตง อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา	
2	นางไชนะ ขาราเฮง	บ้านเลขที่ 203 หมู่ 4 ตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา	
3	นางรอปียะห์ อาเร๊ะ	บ้านเลขที่ 21-1 ตำบลบุโอง อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา	
3	นางสาวมาดีฮา สาและ	บ้านเลขที่ 71 หมู่ 1 ตำบลเปาะเส็ง อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา	
4	นางสาวพาริตะ แวนะไล	บ้านเลขที่ 1/9 หมู่ 1 ตำบลเปาะเส็ง อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา	